

№ 17 (466)
Май 2013 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

www.bfk.by

У нумары:

☞ **Дата: паўстанне 1863 г. і Пружаншчына –** стар. 2

☞ **Рэгіён: мінуўшчына Астрыны і Сёмкава – маёнтак пры Віленскім тракце –** стар. 4 і 7-8

☞ **Мой род – Мая Радзіма: з роду Дрывоценяў –** стар. 6-7

Радаўніца – сталы засцілаць, Дзядоў памінаць

Жывым і памерлым вестку пра Уваскрослага Хрыста несці

На тым тыдні...

✓ **24 красавіка** ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь пачала працу выстаўка «**Белорусский костюм. История и современность**», якая праходзіла ў межах Беларускага тыдня моды ў Мінску. У экспазіцыі прадстаўленыя касцюмы XVI ст. і ўзоры моднай у Беларусі вопраткі ў 1900–1950 гг., канца 1960-х гг. Выстаўка працуе да 23 мая.

✓ **25 красавіка** ў Мінскай бібліятэцы № 1 імя Л. Талстога ў рамках праекта «Літаратурнае падарожжа» адбылося сумеснае мерапрыемства Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры і бібліятэкі «**Мы прыйшлі на зямлю, каб любіць і распынацца промнямі сонца**», прысвечанае 65-годдзю паэта Генадзя Пашкова. *Падрабязней будзе ў наступным нумары.*

✓ **26 красавіка** Літаратурны музей Максіма Багдановіча запрасіў на вечарыну «**Забуты шлях**», на якой прысутныя даведліся пра жыццё і творчасць дзеяча беларускага адраджэння, сябра Максіма Багдановіча, гісторыка і міфатворцы Вацлава Ластоўскага. Гледачы задавалі пытанні філосафу Валянціну Акудовічу, які падзяліўся сваім бачаннем шляхоў да Беларусі, па якіх варта ісці, каб яны не параслі хмызняком. Мерапрыемства адбылося ў рамках цыкла вечарынаў «**Ведай нашых!**», прысвечаных выбітным дзеячам беларускай культуры мінулага і сучаснасці.

✓ **27 красавіка** ў Мінскім планетарыі прэзентавалі кнігу **Леаніда Лаўрэша «І зорнае неба над галавой...»**. У ёй аўтар звяртаецца да развіцця навукі аб зорках у сценах Віленскага ўніверсітэта, паказвае, што разам з поспехамі ў выкладанні гуманітарных навук, Галоўная літоўская школа (тагачасная назва ўніверсітэта) актыўна выкладала фізіка-матэматычныя навукі, і ў першую чаргу астраномію. Значная частка матэрыялу прысвечаная дзейнасці слаўтага беларускага астранома, рэктара ўніверсітэта Марціна Пачобут-Адлянцікага.

✓ **2 мая** ў Мінскім Палацы мастацтва адбылося **адкрыццё персанальнай выстаўкі Сяргея Салохіна**, прысвечанай 70-годдзю мастака, кожнае жывапіснае палатно якога напоўненае каляровай гармоніяй, а жывапіснае палітра стрыманая і сугучная спакойнаму каларыту роднай прыроды.

У гэты ж дзень адкрылі і персанальную выстаўку «**Бацькаў дар**» Аксаны Аракчэевай. Гэта рэтраспектыўны паказ твораў жывапісу і графікі дачкі знакамітага мастака Барыса Аракчэева, заснавальніка мастацкай дынастыі (які пайшоў з жыцця сёлета 10 сакавіка), з гадоў навучання і да сённяшняга дня. Выстаўкі працуюць да 26 мая.

Краязнаўчыя выданні бібліятэкі

Вядомая Клімавіцкая цэнтральная раённая бібліятэка сваімі краязнаўчымі выданнямі, якія сталі вынікам шматгадовай пошукавай працы супрацоўнікаў бібліятэчных устаноў. Значную дапамогу ў выдавецкай дзейнасці нам аказваюць мясцовыя краязнаўцы А. Галкоўскі, І. Чарнамораў, М. Дуктаў і іншыя. Складальнікам і рэдактарам краязнаўчых зборнікаў стала А. Сіліверстава.

Вельмі значнай падзеяй у жыцці бібліятэк раёна стала выданне кнігі «**Жывая памяць Клімавіччыны**», прысвечанай гісторыі развіцця бібліятэчнай справы ў нашым раёне. У 2006 годзе выйшла другое, пераапрацаванае і дапоўненае, выданне кнігі. З яе можна даведацца пра любую бібліятэку раёна, яе супрацоўнікаў з моманту заснавання, атрымаць звесткі аб колькасці чытачоў і стане кніжнага фонду ў розныя гады і г.д.

Біябібліяграфічны паказальнік «**Гонар і слава зямлі Клімавіцкай**» прысвечаны зямлякам, якія змагаліся за свабоду і незалежнасць свайго народа, а таксама ў розныя гістарычныя перыяды ўнеслі важкі ўклад у развіццё навукі і культуры краю.

Дыялектны слоўнік «**Як кажуць людзі...**» змяшчае прыказкі, прымаўкі, трапныя выслоўі і параўнанні, якія выкарыстоўваюць у сваёй мове жыхары тых ці іншых вёсак Клімавіцкага раёна. Напрыклад, «**Каса любіць брусок, а касец – сала кусок**», «**Дзеці вучацца таму, што бачаць у даму**» і г.д. Гэта своеасаблівае кніжка народнай мудрасці, у якой сабра-

ны амаль дзве тысячы выразаў.

Дзякуючы намаганням многіх краязнаўцаў і пры фінансавай дапамозе раённай інспекцыі прыродных рэсурсаў пабачыў свет «**Геаграфічна-статыстычны слоўнік: Клімавіцкі раён**». Ён аб'яднаў напрацоўкі цэнтральнай бібліятэкі, матэрыялы краязнаўца М. Дуктава і географа, дацэнта кафедры географіі Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А. Куляшова І. Шарухі. Гэта першая спроба геаграфічна-статыстычнага апісання сучаснага Клімавіцкага раёна. У кнізе прыводзяцца апошнія статыстычныя дадзеныя аб колькасці насельніцтва ў горадзе і вёсках раёна, даюцца апісанні 1 580 геаграфічных аб'ектаў, сярод якіх аб'екты сацыяльнага, гаспадарчага і культурнага прызначэння. Тут таксама змешчаны артыкулы па гісторыі, географіі і сучасным эканамічным становішчы раёна.

У бібліятэчным краязнаўстве выразна прасочваецца накірунак працы, звязаны са зборам інфармацыі па гісторыі цэркваў, касцёлаў, рэлігійных помнікаў. Так, у 2008 годзе з'явілася кніжка «**Далёкай мінуўшчыны сведкі сучасныя**» –

вынік пошукавай працы бібліятэкараў і краязнаўцаў. Гэта спроба ўпершыню апісаць архітэктурную спадчыну Клімавіцкага раёна. Не ўсе помнікі дажылі да сённяшняга часу, але нават рэшткі мураваных і драўляных пабудоў прывабліваюць увагу даследчыкаў, вандрунікаў і мясцовых жыхароў.

На нашай роднай Клімавіччыне б'юць дзясяткі жыватворных крыніцаў. І кожная з іх – своеасаблівы навакольны духоўны асяродак, які мае сваю гісторыю, свой сакральны сэнс. Праведзеная праца сумесна з мясцовымі краязнаўцамі па зборы такіх звестак, якія змясціліся ў кніжцы «**Жывой вады глыток**». Таксама матэрыял аб рэках, азёрах, жыватворных крыніцах роднага краю пакладзены ў аснову зборніка «**Там, дзе ў хвалях Астра сонца промні палоска**».

Выданне «**Эта наша с тобою земля. Осмоловичи – 500 лет**» прысвечанае 500-годдзю з дня першага згадвання ў пісьмовых крыніцах вёскі Асмоловичы. Тут вызначаны асноўныя гістарычныя этапы станаўлення і развіцця вёскі, прыведзены тапанімічныя назвы паселішчаў, біяграфіі заслужаных землякоў.

Праца на гэтым не заканчваецца, бо яшчэ многа задумаў. Ужо сабраны багаты матэрыял з фотаздымкамі пра мінулае і сучаснае вёска нашага раёна, па якім плануецца выданне зборніка «**Жывы, мая вёска**».

Нашыя пісьменнікі Мікола Марчанка і Галіна Цыганкова

Таццяна ДАМЕНІКАН, дырэктар Клімавіцкай бібліятэчнай сеткі

Заходнебеларускі рэгіён у паўстанні 1863—1864 гг.

Менавіта пад такою назвай сёлета 12 і 13 красавіка ў музеі-сядзібе «Пружанскі палацык» прайшла навукова-практычная канферэнцыя, прысвечаная 150-годдзю з часу паўстання К. Каліноўскага. Музей ужо другі год выступае арганізатарам падобных мерапрыемстваў. Іх асаблівасць – прыцягненне да абмеркавання пэўных праблемных пытанняў беларускай гісторыі як прафесійных вучоных, так і краязнаўцаў, студэнтаў і вучняў, прадстаўнікоў шырокай грамадскаці. Выбар тэмы канферэнцыі стаў невыпадковым. Навуковыя супрацоўнікі музея даўно займаюцца вывучэннем і зборам матэрыялаў па гісторыі паўстання 1863–1864 гг. на Пружаншчыне, якая была адным з цэнтраў фармавання першых аддзелаў і месцам баёў у лютым-верасні 1863 г. З рэгіёнам звязаныя імёны актыўных удзельнікаў выступлення – В. Урублёўскага, Р. Рагінскага, С. Сангіна, Ф. Зянквіча, Л. Крашэўскага, А. Акінчыца, Ф. Улодака, Г. Стравінскага і інш. Да сёння ў Пружанскім раёне захавалася мемарыяльнае сведчанне падзеі – магіла паўстанцаў каля в. Ласасін. У фондах музея знаходзіцца шэраг дакументаў, якія характарызуюць сітуацыю ў краі ў 1860-я гг. Супрацоўнікі «палацыка» неаднаразова выступалі з публікацыямі, прысвечанымі землякам – удзельнікам паўстання, – Ф. Зянквічу і А. Акінчыцу і інш.

У 2013 г. «Пружанскі палацык» ініцыяваў шэраг новых праектаў, звязаных з правядзеннем юбілейных мерапрыемстваў: шэраг публікацыяў у прэсе пад агульнай назвай «Хроніка паўстання на Пружаншчыне», правядзенне канферэнцыі і выстаўкі, экскурсіі да помніка ў в. Ласасін.

Канферэнцыя «Заходнебеларускі рэгіён у паўстанні 1863–1864 гг.» была прызначана звяр-

нуць увагу на важную падзею нашай гісторыі, абагульніць навуковыя і краязнаўчыя даследаванні па тэме з мэтай аднаўлення гістарычнай праўды пра паўстанне ў рэгіёне, сістэматызаваць веды пра выступленне, а таксама вызначыць далейшыя накірункі ў справе вывучэння грамадска-палітычнага і культурнага жыцця Беларусі другой паловы XIX ст., якое аказала значальны ўплыў на далейшы лёс нашай краіны. Па выніках канферэнцыі плануецца выдаць зборнік.

На навукова-практычнай канферэнцыі абмяркоўваліся разнастайныя праблемы. Храналогію ваенных падзеяў на Берасцейшчыне і Пружаншчыне паспрабавалі аднавіць П. Гарбуль (кандыдат гістарычных навук, Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А.С. Пушкіна), А. Карловіч (асістэнт кафедры сацыяльна-палітычных і гістарычных навук, Брэсцкі дзяржаўны тэхнічны ўніверсітэт), Н. Пракаповіч (музей-сядзіба «Пружанскі палацык»). Нягледзячы на падабенства ў выбары тэмы, даклады выступоўцаў вызначаліся падборам крыніцаў. Адначасова з выкарыстаннем расійскіх архіўных матэрыялаў адбыўся зварот да польскіх крыніцаў і мемуараў удзельнікаў паўстання. Такі падыход дазволіў даволі поўна і ўсебакова асвятліць падзеі паўстання на Пружаншчыне. Тым больш, што ў дакладах прагучала даволі стрыманая ацэнка падзеяў паўстання, якое разам з нацыянальна-вызваленчай героікай і рамантыкай несла тэрор, эскалацыю насілля з абодвух бакоў, смерць і нястачы.

Цікавую сітуацыю, якая прывяла да звужэння сацыяльнага складу выступлення, у дакладзе «Змена менталітэту сялянска-местачковага насельніцтва Пружаншчыны ў канцы XVIII – першай палове XIX ст. як прычыны

няўдзелу ў паўстанні 1863 г. (на прыкладзе м. Малеч)» асвятліў краязнаўца А. Кенда (в. Малеч, Бярозаўскі раён). Даследчык звярнуў увагу не толькі на эканамічныя, але і на палітыка-псіхалагічныя прычыны адыходу ад паўстання ніжэйшых слаёў насельніцтва ўжо ў самым яго пачатку.

Пра рэпрэсіўную палітыку на беларускіх землях, якую праводзілі паўстанцы ў дачыненні да праваслаўных святароў і іншых слаёў насельніцтва, расказаў настаўца Свята-Аляксандра-Неўскага сабора (г. Пружаны) кандыдат багаслоўя айцец Міхаіл (Носка). Уплыў падзеяў паўстання на стан праваслаўнай царквы ў Беларусі быў аб'ектам даследавання С. Васовіча (кандыдат гістарычных навук, Брэсцкі дзяржаўны тэхнічны ўніверсітэт).

Да разгляду падзеяў паўстання 1863–1864 гг. і асобы Кастуся Каліноўскага ў гістарычнай і мастацкай літаратуры звярнуліся А. Вабішчэвіч (доктар гістарычных навук, Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А.С. Пушкіна) і А. Гронскі (кандыдат гістарычных навук, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі). А. Вабішчэвіч зрабіў гістарыяграфічны агляд гісторыка-краязнаўчых даследаванняў пра паўстанне, параўнаў стаўленне розных грамадска-палітычных плыняў да падзеяў 1863 г. у 1920–1930-я гг. як на тэрыторыі Заходняй Беларусі, так і БССР. Прааналізаваў прычыны і наступствы своеасаблівай міфалагізацыі вобраза К. Каліноўскага ў беларускай савецкай літаратуры пачатку 1920-х гг. А. Гронскі.

Асаблівасці сацыяльна-эканамічнай і палітычнай сітуацыі напярэдадні і пасля паўстання 1863–1864 гг. былі разгледжаныя ў дакладах Н. Галімавай (кандыдат філасофскіх навук, Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт

Выступае А. Кенда

імя А.С. Пушкіна) і Н. Кавалёвай (кандыдат гістарычных навук, Брэсцкі дзяржаўны тэхнічны ўніверсітэт).

Паўстанне К. Каліноўскага як фактар палярызацыі не толькі

грамадства, але і сям'і, было паддэнае ў выступленні вучаніцы Загорскай базавай школы А. Пугачовай «Сям'я Крашэўскіх у паўстанні 1863 г.» (кіраўнік – настаўнік гісторыі М. Сахарук).

Падводзячы вынікі канферэнцыі, усе яе ўдзельнікі адзначылі важнасць звароту да праблемных пытанняў беларускай гісторыі з мэтай іх найбольш поўнага асвятлення і выпрацоўкі пэўных поглядаў на падзеі. Была адзначана карысць падобных мерапрыемстваў, што выходзяць за рамкі акадэмічнасці, даюць магчымасць пачуць розныя пункты гледжання і наладзіць рэальныя кантакты паміж вучонымі і аматарамі, узняць цікавасць да краязнаўчай працы, якая з'яўляецца важным фактарам вывучэння і папулярызацыі падзеяў мінулага, нясе вялікі выхавальна-спазнавальны патэнцыял і найбольш набліжаная да гістарычнага асяроддзя, дзе адбываліся падзеі. Таксама была выказаная думка пра значнасць працы музеяў, якія з'яўляюцца не толькі захавальнікамі матэрыяльных і дакументальных сведчанняў мінуўшчыны, але і выступаюць як асаблівыя навукова-краязнаўчыя цэнтры рэгіёнаў, здольныя сканцэнтраваць вакол сябе шырокія колы грамадства.

Удзельнікі канферэнцыі таксама пазнаёміліся з экспазіцыямі музея-сядзібы «Пружанскі палацык», ажыццявілі вандроўку па гістарычным цэнтры Пружанаў, наведвалі мясціны, звязаныя з падзеямі паўстання 1863–1864 гг., – в. Лыскава і г.п. Ружаны.

Наталля ПРАКАПОВІЧ,
галоўны захавальнік фондаў
музея-сядзібы «Пружанскі палацык»

Ф.СП-1

Міністэрства сувязі Рэспублікі Беларусь

АБАНЕМЕНТ на газету 63320
(індэкс выдання)

Краязнаўчая газета Колькасць
камплектаў

на 20 __ год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

Куды (паштовы індэкс) (адрас)

Каму (прозвішча, ініцыялы)

ДАСТАВАЧНАЯ
КАРТКА на газету 63320
(індэкс выдання)

Краязнаўчая газета

Кашт падпіскі _____ руб. Колькасць
пераад- _____ руб. комплектаў
расоўкі

на 20 __ год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

Куды (паштовы індэкс) (адрас)

Каму (прозвішча, ініцыялы)

Індэкс 63320

15 850 руб.
47 550 руб.
95 100 руб.

Індывідуальная падпіска

1 месяц
3 месяца
6 месяца

Падпіска можна з любога месяца!

Выстаўка

У сталічнай галерэі «Вільнюс» адбылася персанальная выстаўка мастака Вячаслава Лядэнкі, якая пазнаёміла з яго шматграннай творчасцю. На ёй прадстаўленыя каля 40 працаў, створаных у розны час і ў розных тэхніках: акварэлі, пастэлі, алею.

Працы В. Лядэнкі разнастайныя па тэматыцы і каляровай гаме. Аднак прасочваецца пэўная любоў мастака да жанру пейзажа, тэматычнай карціны, нацюрморта.

Асаблівую ўвагу прыцягваюць працы, напісаныя пастэллю. Аўтар смела выкарыстоўвае яркі колер, пры гэтым ствараючы на здзіўленне гарманічны і цёплы малюнак, поўны святла і надзеі.

В. Лядэнка скончыў Мінскае дзяржаўнае мастацкае вучылішча імя А.К. Глебава, з'яўляецца дыпламантам Міжнароднай выстаўкі-конкурсу сучаснага мастацтва «Art Week Беларусь». Яго выстаўкі адбыліся таксама ў Гданьску і Беластоку (Польшча).

К. ЗВЕРАВА

Фрагмент працы В. Лядэнкі «Замак»

Другія Мельхісадэкаўскія чытанні

21 красавіка ў прыходзе імя Святое Ефрасінні Полацкае Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы (БАПЦ) аббыўся нядзельны малебен у гонар айцоў-заснавальнікаў БАПЦ і Другія Мельхісадэкаўскія чытанні, прысвечаныя памяці Мітрапаліта Мінскага і Беларускага Мельхісадэка (Міхала Паеўскага).

Г а змястоўнымі дакладамі выступілі вернікі прыхода БАПЦ і запрошаныя на чытанні госці: Мікола Бамбіза – «Жыццёвы шлях Мітрапаліта Мельхісадэка (М. Паеўскага)»; Генадзь Драздоў – «Вобраз Мітрапаліта Мельхісадэка ў жывапісе» (Г. Драздоў прэзентаваў свой мастацкі твор для БАПЦ – партрэт Мітрапаліта Мельхісадэка); Анатоль Валахановіч – «Леў Сямёнавіч Паеўскі –

святар, гісторык, археолаг, краязнавец, царкоўны дзеяч – бацька Мітрапаліта Мельхісадэка і «Камянецкі Свята-Сямёнаўскі праваслаўны храм»; скульптар Генік Лойка – «Вобраз Мітрапаліта Мельхісадэка ў медальённым мастацтве»; Францішак Корзун – «Стан праваслаўнае царквы ў Беларусі-Літве ў пачатку ХХ стагоддзя»; протаіерэй Леанід Акаловіч – «Служка Божы Мітрапаліт Мінскі і Беларускі

Мельхісадэк» і «Радавод Паеўскіх і сямейныя фотаздымкі».

Старшыня парафіяльнае рады протаіерэй Л. Акаловіч узнагародзіў медалямі прыхаджанаў: Г. Драздова медалём «За Бога і Айчыну» і М. Бамбізу медалём «Мітрапаліт Мінскі і Беларускі Мельхісадэк»; намеснік старшыні Г. Драздоў узнагародзіў айца Леаніда медалём «Мітрапаліт Мінскі і Беларускі Мельхісадэк».

Алесь Спічак узнагароджаны медалём «Айцы-асветнікі». Вядомая даследчыца жыцця і дзейнасці Мітрапаліта Мельхісадэка Таццяна Працко за яе папулярызатарскую чыннасць і выданне другой пашыранай манаграфіі пра Мельхісадэка (2012) удастоеная новага бронзавага медаля першай ступені «Мітрапаліт Мінскі і Беларускі Мельхісадэк».

Слухачы даведаліся шмат новага, дагэтуль неведомага пра Мітрапаліта Мінскага і Беларускага Мельхісадэка, пра яго бацьку Льва Паеўскага і іншыя цікавыя факты з жыцця іх сям'і.

Другія Мельхісадэкаўскія чытанні закончыліся спяваннем царкоўнага гімна «Магутны Божа» і частаваннем.

Анатоль
ВАЛАХАНОВІЧ

У тэатры «Зьніч»

✓ 16 мая на сцэне паэтычны мнаспектакль «Красёнцы жыцця» паводле паэмы «Новая зямля» Якуба Коласа. Выканаўца – Алесь Кашпераў.

✓ 17 мая ўвазе маленькіх глядачоў прапануюць мнаспектакль – філасофскую казку «Маленькі анёлак» паводле вершаў Кармэн Барнос дэ Гаштольд. Выканаўца – Раіса Астрадзінава.

Увечары – паэтычны мнаспектакль «Красёнцы жыцця» паводле паэмы «Новая зямля» Якуба Коласа. Выканаўца – Алесь Кашпераў.

✓ 19 мая на сцэне Малой залы імя Р. Шырмы Белдзяржфілармоніі паэтычна-музычная імпрэза «Я – Літвін», прысвечаная 190-годдзю Уладзіслава Сыракомлі.

✓ 20 мая для самых удзячных глядачоў Вячаслаў Шакалідо пакажа лялечны мнаспектакль «Дзівосныя авантуры паноў Кубліцкага ды Заблоцкага».

Увечары ў выкананні Мікалая Лявончыка на сцэне тэатра паэтычны мнаспектакль «Не праклінай, што я люблю» паводле вершаванага рамана «Родныя дзеці» Ніла Гілевіча. Музыкальнае суправаджэнне – Дар'я Неўмяржыцкая (цымбалы).

✓ 21 мая ўвазе маленькіх глядачоў прапануюць паэтычны мнаспектакль «Мой Маленькі прынц» паводле Антуана дэ Сэнт-Экзюперы і вершаў П'ера Беранжэ ў перакладзе Ніны Мацяш. Выканаўца – Раіса Астрадзінава.

Увечары – паэтычны мнаспектакль «Не праклінай, што я люблю» паводле вершаванага рамана «Родныя дзеці» Ніла Гілевіча ў выкананні Мікалая Лявончыка і пры музычным суправаджэнні Дар'і Неўмяржыцкай (цымбалы).

✓ 22 мая на сцэне паэтычны мнаспектакль «Мне сняцца сны аб Беларусі» паводле твораў Янкі Купалы. Аўтар інсцэніроўкі і выканаўца – Галіна Дзягілева, музыкальнае суправаджэнне – Кірыл Успенскі і Максім Цэхановіч (гітары).

✓ 23 мая – паэтычны мнаспектакль «Прыпадаю да нябёс» паводле твораў Яўгенія Янішчыц. Выканаўца – заслужаная артыстка

Рэспублікі Беларусь Ларыса Горцава, музыкальнае суправаджэнне – Дар'я Неўмяржыцкая (цымбалы).

✓ 24 мая ўвазе глядачоў прапануюць паэтычна-драматычны мнаспектакль «Пачакай, сонца!» паводле рамана «Маруся Чурай» Ліны Кастэнкі ў перакладзе Ніны Мацяш. Аўтар інсцэніроўкі і выканаўца – Галіна Дзягілева, кампазітар – Алег Залётнеў.

«Пачакай, сонца!»

✓ 27 мая Вячаслаў Шакалідо пакліча маленькіх глядачоў у падарожжа разам з галоўнымі героямі лялечнага мнаспектакля «Граф Глінскі-Папялінскі».

Увечары пакажуць мнаспектакль «Нобіль – Барвяны Уладар» паводле апавесці «Сівая легенда» Уладзіміра Караткевіча. Выканаўца – заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Уладзімір Шэлестаў.

✓ 28 мая заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Ларыса Горцава пакатае дзяцей на «Вясёлай каруселі». Музыкальнае суправаджэнне – Дар'я Неўмяржыцкая (цымбалы).

Увечары – мнаспектакль «Нобіль – Барвяны Уладар» паводле апавесці «Сівая легенда» Уладзіміра Караткевіча. Выканаўца – заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Уладзімір Шэлестаў.

Спектаклі праходзяць у Тэатральнай зале культурнага цэнтра касцёла Св. Сымона і Св. Алены. Дзіцячыя пастаноўкі пачынаюцца а 15 гадзіне, вечаровыя – а 19-й. Дадатковую інфармацыю можна атрымаць па мінскім тэлефоне (017) 331-75-53.

Справаздача

Дабрачыннага фонду «Любчанскі замак» аб дзейнасці за 2012 год, што адбылася 12 красавіка 2013 года на сумесным пасяджэнні Апякунскай рады і Кіраўніцтва фонду
Дырэктар фонду «Любчанскі замак» –
Іван Антонавіч Пячынскі

1. Колькасць заснавальнікаў фонду – 1 чалавек.
2. Кошт маёмасці (чыстыя актывы) складае 3 237 560 тыс. руб.

У тым ліку:

– маёмасць, сродкі, перададзеныя заснавальнікам – 56 683 тыс. руб.;

– паступленні ад праведзеных мерепрымстваў – адсутнічаюць;

– прыбыткі ад прадпрыемстваў – адсутнічаюць;

– грашовыя паступленні – 415 172 тыс. руб.;

– дабрачынная дапамога будаўнічымі матэрыяламі – 525 917 тыс. руб.;

– выкананыя працы на суму 2 299 568 тыс. руб.

3. Расходы (усяго за 10 гадоў дзейнасці фондам было засвоена) 3 187 746 тыс. руб.
4. Унітарныя прадпрыемствы, гаспадарчыя таварыствы не ствараліся, і ўдзелу ў дзейнасці такіх юрыдычных асобаў фонд не прымаў.

Заснавальнік дабрачынна на пастаяннай аснове выконвае абавязкі дырэктара фонду, для дзейнасці фонду прадаставіў офіс і аўта транспарт.

Даведка

У ходзе справаздачы дырэктар фонду І.А. Пячынскі даў падрабязную інфармацыю па выкананых працах. Апякунская рада і Праўленне фонду ўхвалілі зробленае, зацвердзілі справаздачу аб гаспадарчай дзейнасці фонду, план працаў Праўлення на 2013 год, абралі Рэвізійную камісію. У абмеркаванні прынялі ўдзел 9 выступоўцаў, прысутнічалі 38 асобаў, з іх шмат хто родам з Любчанскага краю.

Адзначалася, што летасць, як і ў ранейшыя гады, фінансавую дапамогу фонду аказваў даўні сябра Любчанскага замка ААТ «Прыёрбанк» і яго кіраўнік С. Касцючэнка. Дзякуючы дапамозе банка і калгаса «Прынёманскі» (дырэктар А. Філон) пад час летнікаў валанцёры не мелі праблемаў з харчаваннем.

У 2012 годзе ў працах прынялі ўдзел 286 валанцёраў, якія добрасумленна цягам чатырох летнікаў, некалькіх суботнікаў, а таксама па выхадных і святочных днях адпрацавалі 2 656 чалавека-дзён. З арганізацыяй удзелу валанцёраў выдатна справіліся старшыня валанцёрскай групы Я. Леанькоў і яго намеснік А. Скор. Падзяку атрымалі моладзевыя аб'яднанні БАСА і ФІАЛЬТА, студэнты Беларускага дзяржаўнага тэхнічнага ўніверсітэта і Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы, якія ўпершыню прымалі ўдзел у аднаўленчых працах.

Статыстыка фонду за 10 гадоў сведчыць, што агулам на замку працавалі 1 338 валанцёраў, а колькасць працадзён склала 11 085. І гэта пры тым, што ў статыстыку не ўключаны працэдні на распрацоўку праектнай дакументацыі. За гэтую дабрачыннасць фонд, як і ў мінулыя гады, дзякуе навукоўцам, асабліва прафесарам В. Трацэўскаму, В. Пецольду, спецыялістам А. Байнак, Г. Родзікаву, гісторыку С. Адамовіч, маладым архітэктарам Р. Забелу, В. Кулінковічу, А. Вярыгу, А. Грамыку, К. Лапацінай, З. Савельеву і шмат іншым.

І. Пячынскі адзначыў, што нарэшце, як толькі ў фондзе з'явілася дастаткова сродкаў (зноў жа дзякуючы ААТ «Прыёрбанк»), яны ў памеры 129-і мільёнаў накіраваныя на распрацоўку дэталёнай канцэпцыі аднаўлення замка. Раней жа працы праводзіліся кропкава – па тых накірунках, дзе не было сумненняў, што праектаваць і якія працы выконваць.

Намеснік старшыні Навагрудскага райвыканкама А. Ермакова парадавала прысутных на пасяджэнні: нарэшце дзве вежы, якія дагэтуль не мелі гаспадара, аддадзеныя ва ўласнасць Любчанскаму пасялкоўнаму Савету, што каля замка будуць прыбраныя самавольныя пабудовы. Выказала таксама падзяку за дзейнасць фонду.

Начальнік Упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Міністэрства культуры Беларусі І. Чарняўскі не змог адказаць прысутным, чаму за два гады не разгледжаныя прадастаўленыя фондам матэрыялы аб наданні Любчанскаму парку статусу каштоўнасці. Прычым гэтае пытанне вельмі востра абмяркоўвалася на мінулагадняя справаздачы; тады намеснік І. Чарняўскага абяцала вынесці яго на бліжэйшую Раду.

Залічбаваная спадчына

Прэзентацыя ў «Краязнаўчай гасцёўні»

18 красавіка ў Магілёўскім абласным краязнаўчым музеі імя Еўдакіма Раманава адбылася чарговая «Краязнаўчая гасцёўня», у гэты раз прысвечаная Міжнароднаму дню аховы помнікаў і гістарычных мясцінаў. У музейнай канферэнц-зале сабраліся прадстаўнікі гарадской грамадскасці, неаб'якавыя да гісторыі і культуры свайго горада, краязнаўцы, музейныя супрацоўнікі, прадстаўнікі мясцовай улады і рэгіянальных сродкаў масавай інфармацыі.

Імпрэза выклікала цікавасць па некалькіх прычынах. Па-першае, магілёўцы вельмі актыўна прымаюць удзел у мерапрыемствах, звязаных з аховай помнікаў гісторыі і культуры. Па-другое,

у праграме былі запланаваныя сустрэчы з вучоным сакратаром музея археолагам Анатолем Седзіным, вядучым спецыялістам абласнога ўпраўлення культуры, адказным за захаванне гісторыка-культурнай спадчыны на Магілёўшчыне Аляксандрам Ліпскім і прэзентацыя мультымедыйнага дыска з навукова-праектнымі працамі Беларускага добраахвотнага таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры, выпушчанага пры падтрымцы агульнанацыянальнай кампаніі «Будзьма беларусамі!», якую праводзіў аўтар гэтых радкоў.

Выступленні А. Седзіна і А. Ліпскага выклікалі вельмі эмацыйную рэакцыю аўдыторыі, што чарговы раз паказала неаб'якавае стаўленне

жыхароў Магілёва да гісторыка-культурнай спадчыны не толькі сваіх ваколіцаў, але і ўсёй краіны. А. Ліпскаму, як прадстаўніку дзяржаўнай улады, прыйшлося адказаць часам на вельмі вострыя і няпростыя пытанні.

Але дыскусія была скончаная з пачаткам прэзентацыі дыска Таварыства аховы помнікаў. Працы, прадстаўленыя ў мультымедыйным праекце, непадробна зацікавілі ўсіх прысутных, на што, мабыць, дадаткова паўплывала наяўнасць сярод прэзентуемых праектаў двух прысвечаных Магілёву. Гэта эскізная прапанова па аднаўленні Пакроўскай царквы XVII ст., якая перажыла ваеннае ліхалецце і была знішчана ўладамі Савецкай Беларусі пасля Другой сусветнай вайны. А другі праект – сур'ёзная праца, эскізы праект добраўпарадкавання тэрыторыі Гістарычнага цэнтра Магілёва з выяўленнем і пазначэннем элементаў страчанага гістарычнага планіровачнай структуры.

Мультымедыйныя дыскі былі перададзены ў музеі Магілёва: абласны краязнаўчы, абласны мастацкі, музей горада; а таксама ў бібліятэчныя ўстановы, мясцовым органам улады, распаўсюджаныя сярод ахвотных.

А. Седзін

А. Ліпскі

Антон АСТАПОВІЧ

Адмысловы мастак паэтычнай майстэрні

16 красавіка ў Слуцкай цэнтральнай раённай бібліятэцы адбылася творчая сустрэча з вядомым беларускім паэтам, публіцыстам, журналістам, галоўным дырэктарам замежнага вяршання Беларускага радыё, аўтарам і вядучым папулярных радыёпраграмаў **Навумам Гальпяровічам**.

У мінулым годзе яго кніга «На трапяткім агні» чытачамі бібліятэкі была ўключаная ў топ-5 па Слуцку як адна з найлепшых кніг беларускага аўтара.

Мерапрыемства адбылося пры поўнай зале: гэта настаўнікі беларускай мовы і літаратуры, бібліятэкары, вучні СШ № 5, навучэнцы прафесійна-тэхнічнага каледжа перапрацоўчай прамысловасці, чытачы бібліятэкі, жыхары горада. Час прайшоў непрыкметна, бо Н. Гальпяровіч чудаўны суразмоўца, сапраўдны ўладар бясконцага свету роднай мовы, адмысловы мастак паэтычнай майстэрні, чалавек, які робіць усё магчымае на карысць «зямлі, што дадзена нам лёсам».

Аўтар чытаў вершы, шчырыя і пранікнёныя, расказваў прасябе, працу на радыё. Пазнаёміў прысутных і прэзентаваў бібліятэцы сваю новую кнігу «Сюжэт для вечнасці». Праз думкі мудрага, улюбёнага ў жыццё чалавека, яго разважанні і ўспаміны прысутныя спасцігалі і саміх сябе.

У вечарыне прыняла ўдзел Наталля Нікіціна – аўтар музыкі і выканаўца песняў на вершы Н. Гальпяровіча. Чысцюткі і прыгожы голас Наталлі ўдала перадаваў глыбокі лірызм вершаў паэта.

Кожны з прысутных меў магчымасць задаць пытанне Н. Гальпяровічу, выказаць падзяку за творчасць, набыць кнігу аўтара з яго подпісам.

В. ЦЭТАЛКА,
загідчык аддзела абслугоўвання
і інфармацыі Слуцкай ЦРБ

Шчодры і прыгожы Астрынскі край: багатыя лясы, сінія азёры, чыстыя крыніцы, дагледжаныя палі, мноства кветак. Цэнтрам яго з'яўляецца гарадскі пасёлак Астрына, гісторыя якога пачынаецца з жалезнага веку, а меркаванню пра з'яўленне пасёлка і яго назву многа. І, вядома ж, гісторыя заслугоўвае глыбокага вывучэння. Нямаля зроблена мясцовымі краязнаўцамі, настаўнікамі і бібліятэкарамі, але ўвесь час адкрываюцца ўсё новыя факты, звесткі аб падзеях, новыя падрабязнасці. А гэта значыць, што працы хопіць яшчэ на многія гады.

Астрына – пасёлак гарадскога тыпу, 21 км ад Шчучына і 49 км ад Гродна. Паводле апошняга перапісу насельніцтва складае 1 990 чалавек. А калі ведаеш, што калісьці ў мястэчку было каля шасці тысячаў жыхароў, становіцца сумна. Астрына – цэнтр пасялковага Савета, у складзе якога больш за 30 вёсак. Частка іх, на жаль, амаль пустыя. Некалі ж Астрына была зайздросным кавалкам для многіх – за яе ішла барацьба такіх вя-

Экскурс у мінулае Астрыны

домых на Беларусі родаў, як Сапегі, Храптовічы, Ягелончыкі. А ўладарамі былі татарскія царэвічы Астрынскія.

Коротка ж прадставіць гісторыю мястэчка можна наступным чынам:

X–XI ст. – з'яўленне першых пасяленцаў на тэрыторыі Шчучыншчыны;

канец X – пачатак XI ст. – пачатак жыцця на Кульбачынскім гарадзішчы;

канец XIII ст. – знішчэнне Кульбачынскага гарадзішча ў выніку нашэсця мангола-татараў ці нападзення галіцка-валынскіх князёў;

1386 г. – упамінанне Астрыны ў картах нямецкіх рыцараў як уладання вялікага князя літоўскага, намеснікам якога ў населеным пункце быў літоўскі баярын Мінігайла;

Герб Астрыны

1451 г. – упамінанне Астрыны ў «Запісе зямель дач караля Казіміра» (у ліпені гэтага ж года выданы прывілей Казіміра IV, які даваў астрынскую зямлю сваім васалам);

1487 г. – Астрына становіцца мястэчкам;

1519–1530-я гг. – намеснікам вялікага князя літоўскага ў Астрыне быў вядомы мецэнат Аляксандр Іванавіч Хадкевіч;

1641 г. – кароль польскі і вялікі князь літоўскі Уладзіслаў IV Ваза падараваў Астрыне магдэбургскае права і герб, правы на які пацвярджаліся ў 1685 і 1792 гг.;

1706 г. – Астрына з'яўляецца галоўнай базай шведаў у Паўночнай вайне;

1795 г. – уваходжанне Астрыны ў склад Расійскай Імперыі ў выніку трэцяга падзелу Рэчы Паспалітай;

1818 г. – канец 1840-х гг. – мястэчка Астрына знаходзіцца ў доўгатэрміновай арэндзе херсонскага грамадзянскага губернатара, а затым французскага пэра графа Армана Эмануэля Шарля Сен-Пры;

1842 г. – Астрына ўваходзіць у склад Лідскага павета Віленскай губерні ў сувязі з новым адміністрацыйным падзелам Расійскай Імперыі;

1873 г. – мястэчка становіцца цэнтрам воласці Лідскага павета;

верасень 1915 г. – акупацыя населенага пункта кайзераўскай Германіяй;

1921–1939 гг. – пасля падпісання Рыжскай мірнага дамовы 18 сакавіка 1918 г. Астрына знаходзіцца ў складзе Польшчы;

1939–1941 гг. – працэс станаўлення савецкай улады ў Астрыне пасля ўз'яднання Беларусі;

22 чэрвеня 1941 г. – 13 ліпеня 1944 г. – нямецка-фашысцкая акупацыя;

1944–1991 гг. – Астрына ў складзе БССР;

з 1991 г. па цяперашні час – гарадскі пасёлак у Шчучынскім раёне.

Помнік Цётцы ў Астрыне

Безумоўна, сёння пасёлак перажывае няпросты час. Але астрынчане стараюцца рабіць усё, каб аднавіць былую славу роднай мясціны. Гісторыя чалавечтва заўсёды праходзіць тры этапы: мінулае, сучаснасць, будучыня. Дык якой нам, жыхарам пасёлка, бачыцца наш будучыня, наш заўтрашні дзень? Мы марым, спадзяемся, верым, мы ўпэўненыя. І толькі з такім настроем трэба пачынаць новы дзень.

Танна СЦЯПАНЧАНКА,
г.п. Астрына

«Новая зямля» на туманым Альбіёне

25 красавіка ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа адбылася імпрэза «Якуб Колас у перакладах Веры Рыч», прымеркаваная да народзінаў брытанскай журналісткі і перакладчыцы твораў беларускіх паэтаў на англійскую мову. Пра ўраджэнку туманнага Альбіёна, якая перакладамі з беларускай мовы звязала жыццё з Беларуссю, расказала наведнікам музея ўнучка Якуба Коласа Марыя Міцкевіч.

Вера Рыч нарадзілася 24 красавіка 1936 года ў Лондане. Калі дзяўчыне было сямнаццаць гадоў, яна трапіла ў Беларускаю каталіцкую місію, і, як пазней пісала сама перакладчыца, гэтая падзея змяніла ўсё яе лёс, адкрыла для яе новае жыццё. В. Рыч пачала займацца перакладамі спачатку ўкраінскіх вершаў, а пасля і беларускіх. Першым яе перакладам з беларускай мовы стаў верш Янкі Купалы «Брату ў чужыне», надрукаваны ў 1958 годзе ў эміграцыйнай газеце «Бацькаўшчына». У 1971 годзе выйшла ў свет кніга «Like Water, Like Fire» («Як вада, як агонь») – анталогія беларускай літаратуры, дзе былі змешчаныя творы сорак аднаго беларускага аўтара. Анатоля Вярцінскі, адзін з тых паэтаў, чые вершы таксама ўвайшлі ў зборнік, назваў яго першай спробай паказаць стасункі

англійскай і беларускай літаратуры. Паводле яго словаў, у Беларусі кніга не была прынятая з-за таго, што ў прадмове да яе В. Рыч узгадала так званых «ворагаў беларускага народа» – у прыватнасці, грэка-каталіцкага святара айца

Анна Джонс

Анатоль Вярцінскі

Аляксандра Надсана. Пасля выхаду зборніка адзін яго паасобнік трапіў у Беларусь праз Міністэрства замежных спраў і быў перададзены пісьменніку Івану Шамякіну «для служэбнага польвання».

Справай усяго жыцця В. Рыч стала паэма Якуба Коласа «Новая зямля». Над ёй перакладчыца працавала пяцьдзесяць гадоў, але, на жаль, скончыць не паспела – яна пайшла з жыцця ў 2009 годзе. Некаторыя часткі паэмы, перакладзеныя на англійскую мову, выйшлі ў свет, некаторыя засталіся ненадрукаванымі. Як

Вера Рыч

заўважыў літаратуразнаўца Язэп Янушкевіч, тое, што зрабіла В. Рыч, – сапраўдны скарб для беларускай літаратуры, а яе адыход у вечнасць – вялікая страта.

Паколькі імпрэза адбылася напярэдадні Дня памяці Чарнобыльскай катастрофы, было ўзгадана і тое, што В. Рыч шмат рабіла для пашырэння звестак пра Чарнобыль у англамоўным свеце, у прыватнасці, яна працавала ў Беларускам камітэце дапамогі ахвярам радыяцыі ў Лондане. Гэтая праца працягваецца і цяпер – на імпрэзе прысутнічалі прадстаўнікі дабрачыннай арганізацыі «Celtic Cross». Яны таксама аддалі даніну павагі сваёй славаўтай зямлячцы, працятаўшы ўрыўкі з паэмы «Новая зямля» на англійскай мове.

У адным з інтэрв'ю на пытанне, што адрознівае беларускую паэзію ад англійскай, В. Рыч сказала, што беларускія аўтары вельмі любяць сваю родную мову – нават пішуць уласна пра яе. Англійскай літаратуры гэта не ўласціва. Яна ж лічыла, што ўзровень беларускай літаратуры ХХ стагоддзя не ніжэйшы, чым у еўрапейскай, а Коласа можна параўноўваць з такімі паэтамі, як Шэкспір і Дантэ.

Праца вядомай перакладчыцы ва ўкраінскай літаратуры была адзначаная прэміяй імя Івана Франка і Ордэнам княгіні Ольгі. Унёсак В. Рыч у беларускую літаратуру і культуру яшчэ не ацэнены. Можа таму, што ён неацэнны? Ды і ўзнагарода за любоў да Беларусі ў нас пакуль што толькі адна – памяць.

Ніна КАЗЛЕНЯ, фота аўтара

Развіццё краязнаўчага руху ў 1865—1917 гг.

Лепшыя прыватныя краязнаўчыя бібліятэкі меліся ў вядомых краязнаўцаў. Зборы, прысвечаныя рэгіёнам, былі ў складзе прыватных бібліятэк памешчыкаў і прадстаўнікоў мясцовай інтэлігенцыі. Так, новабарысаўскі памешчык І. Каладзеў, апантанна збіральнік матэрыялаў аб Айчыннай вайне 1812 г., набыў многа выданняў і іншых матэрыялаў аб падзеях вайны на Барысаўшчыне і ў іншых мясцінах Беларусі.

Аўтары краязнаўчых кніг і артыкулаў у розных формах падавалі бібліяграфічныя звесткі аб дакументных крыніцах па тэме. Асабліва распаўсюджанымі былі падрадкавыя бібліяграфічныя спасылкі, агляды крыніцаў у прадмовах ці ў пачатку тэксту, цытаванне. Напрыклад, Е. Рамаў у «Матэрыялах по истори-

ческой топографии Витебской губернии. Уезд Велижский» падаў грунтоўны бібліяграфічны разгляд тэмы ў прадмове, Г. Аношка ў «Кратком физико-географическом очерке Гродненской губернии» (1893) у пачатку нарыса на падставе бібліяграфічных дадзеных асвятліў стан вывучэння пытання.

У другой палове XIX ст. павялічыўся выпуск краязнаўчых бібліяграфічных матэрыялаў, прысвечаных невялікім тэрыторыям у этнічных межах Беларусі. Такія матэрыялы рыхтавалі прадстаўнікі мясцовай патрыятычна настроенай інтэлігенцыі, якія вывучалі родны край, збіралі гістарычныя, археалагічныя, этнаграфічныя звесткі, цікавіліся прыродай і іншымі пытаннямі.

Прыкметны ўклад у збіранне краязнаўчых бібліяграфічных матэрыялаў, якія стваралі-

ся на заказ ці ў працэсе выканання пэўнай задачы, унеслі рускія вучоныя і бібліяграфы. Найбуйнейшыя рэтраспектыўныя паказальнікі належаць менавіта ім. У 1880-я гг. былі апублікаваныя два значныя рэтраспектыўныя паказальнікі рускіх бібліяграфу: П. Чарнеўскага «Паказальнік матэрыялаў для вывучэння Паўночна-Заходняга краю (Ковенская, Віленская і Гродзенская губерні) ў археалагічна-этнаграфічных адносінах» і З. Пенкінай «Палессе». Член Ковенскага губернскага статыстычнага камітэта П. Чарнеўскі апублікаваў свой паказальнік у «Памятній кніжце Ковенскай губерні 1882 года». У раздзелы, прысвечаныя археалогіі і этнаграфіі, уключаныя літаратура на рускай і замежных мовах, дзе якасна выкананыя бібліяграфічныя апісанні і анатацыі.

Бібліяграфічны паказальнік «Палессе» З. Пенкіна падрыхтавала на заказ будаўнікоў Палескай чыгункі. У ім адлюстраваная літаратура аб Мінскай, Гродзенскай і Магілёўскай губернях, геаграфічныя межы якіх ахоплівалі ў той час і землі сучаснай Гомельшчыны і Брэстчыны. Паказальнік выкананы на высокім метадычным узроўні. Ахопленыя многія галіны краязнаўства: гісторыя, геаграфія, статыстыка, эканоміка і інш. Выдзеленыя 3 буйныя раздзелы: звесткі пра Па-

лессе, з літаратуры аб Расіі, Паўночна-Заходнім і Паўднёва-Заходнім краях; з літаратуры, прысвечанай непасрэдна Палессю; звесткі, выяўленыя ў мясцовым друку палескіх губерняў. Шырока прыменена анатаванне, указаны крытычныя матэрыялы.

У «Працах Віленскага аддзялення Маскоўскага папярэдняга камітэта па арганізацыі ў Вільні IX археалагічнага з'езда» трэці раздзел быў прысвечаны «Матэрыялам для бібліяграфічнага паказальніка твораў, што адносяцца да Заходняй Расіі». Тут былі надрукаваныя 3 бібліяграфічныя дапаможнікі па пытаннях вывучэння беларускага краю. Гэта бібліяграфічны нарыс Я. Карскага «К вопросу о разработке старого западнорусского наречия», паказальнік па археалогіі Мінскай губерні А. Смародскага і паказальнік па археалогіі Заходняй Расіі (ананімны). У паказальніку А. Смародскага ўлічаныя літаратура на рускай і польскай мовах, якая выйшла па тэме ў XIX ст. Спачатку размешчаныя бібліяграфічныя апісанні, прысвечаныя археалогіі Мінскай губерні ў цэлым, затым – па гарадах і паведах губерні.

Павялічыўся інтарэс і да бібліяграфавання новай літаратуры, прысвечанай Паўночна-Заходняму краю. Такія матэрыялы друкаваліся ў боль-

шасці перыядычных выданняў і зборнікаў. Напрыклад, у бібліяграфічным раздзеле «Записок Северо-Западного отдела Русского географического товарищества» (1910–1913) адлюстравалася літаратура пра Беларусь за адзін-два гады. Гэта быў адзін з першых на Беларусі часопісаў, дзе для бібліяграфічнай характарыстыкі выданняў прымяняліся разгорнутыя анатацыі, рэфераты і рэцэнзіі. На пасяджэннях Паўночна-Заходняга аддзела РГТ ставілася пытанне аб падрыхтоўцы краязнаўчых бібліяграфічных дапаможнікаў. Але ў гэтым выданні – органе грамадскай арганізацыі, якая была пад кантролем цэнтральнай і мясцовай адміністрацыі, яскрава праявіліся ідэалагічныя ацэнкі твораў з пазіцыяў заходнерусізма. Напрыклад, мову старажытных беларускіх помнікаў пісьменства называлі заходнерускай (дыялект), адмаўлялі беларусам у праве на самастойную тэрыторыю.

Некаторыя краязнаўчыя бібліяграфічныя матэрыялы таго перыяду захавалі крыніцазнаўчае значэнне да нашага часу.

Валянціна САПАВА

(Працяг будзе)

Гісторыя аднаго партрэта

Сярод знойдзеных у фондах аддзела рускай культуры Эрмітажа чатырох палотнаў, з іканаграфічнага пункту гледжання, першае месца належыць партрэту М. Кутузава. Хаця на ім і прадстаўлены знакаміты рускі палкаводзец, але пра саму працу нідзе няма звестак: ні ў мемуарах, ні ў мастацтвазнаўчай літаратуры, ні ў даведчанай. Партрэт нават не вядомы А. Архангельскай, якая ў сваёй кнізе «Кутузов» (М., 1946) дала яго поўную іканаграфію; партрэт таксама адсутнічае і ў альбоме «Отечественная война 1812 года в художественных и исторических памятниках из собрания Эрмитажа» (1963), і ў іншых выданнях.

А між тым, партрэт вельмі цікавы: першае таму, што выяваў Кутузава ў тэхніцы алейнага жывапісу няшмат, а па-другое, аўтар гэтага партрэта мог асабіста ведаць палкаводца, бо іх шляхі перасякаліся двойчы. Першы раз у 1799–1801 гадах, калі Міхаіл Іларыёнавіч быў літоўскім генерал-губернатарам, а аўтар партрэта – вучнем Віленскай школы жывапісу. Другі раз – у 1809–1811 гадах, калі М. Кутузаў вярнуўся ў край як віленскі ваенны губернатар, а мастак спрабаваў атрымаць месца прафесара на кафедры малюнка і жывапісу Віленскага ўніверсітэта.

Гэтым мастаком-партрэтчыстам быў вядомы беларускі жывапісец Юзаф (Іосіф) Іванавіч Аляшкевіч. Нарадзіўся ён у 1777 годзе ў сям’і беднага музыкі з Радашковічаў – мястэчка Мінскага павета. Пачатковую мастацкую адукацыю атрымаў у Вільні ў вядомага майстра жывапісу Ф. Смуглевіча. Паспяхова закончыў жывапісны факультэт Віленскага ўніверсітэта ў 1803 годзе пры падтрымцы графа А. Хадкевіча, пасля быў адпраўлены ў Дрэздэн для ўдасканалення майстэрства. А потым у Парыжы займаўся жывапісам у заснавальніка французскага класіцызму Ж. Давіда.

Вярнуўшыся на Радзіму, Ю. Аляшкевіч пэўны час жыў на Віленшчыне. Ёсць звесткі, што ён хацеў атрымаць

месца прафесара ў Віленскім універсітэце, а калі не атрымалася, у 1811 годзе з’ехаў у Пецярбург. Тут праз некалькі час Ю. Аляшкевіч быў абраны членам Імператарскай акадэміі мастацтваў «по отделу исторической живописи». Будучы ў Паўночнай сталіцы, ён даволі часта наведваў Беларусь, дзе стварыў

Ю. Аляшкевіч.
Партрэт М. Кутузава

шмат цікавых партрэтаў у стылі позняга класіцызму і рамантызму. Сярод іх «Груповой портрет», «Портрет девочки», партреты Л. Сапегі, М. Радзівіла, А. Чартарыйскага і іншых дзеячаў таго часу. Ю. Аляшкевіч сябраваў са сваім земляком Адамам Міцкевічам, партрэт якога і напісаў у 1828 годзе.

Што датычыцца партрэта М. Кутузава, то ён каля двух стагоддзяў знаходзіўся ў запасніках Эрмітажа, не прыцягваючы да сябе ўвагі, пакуль яго не знайшла разам з іншымі палотнамі Аляшкевіча мастацтвазнаўца К. Мытарава, якая і правяла карпатлівае даследаванне. Аказалася, што партрэт Кутузава быў напісаны пасля віленскіх наведванняў Ю. Аляшкевіча, і не з натуры, а пасля смерці палкаводца. Адным з

доказаў гэтага можа быць тое, што грудаў фельдмаршала, паказаныя ў параднай форме, упрыгожвае ордэн Георгія I ступені, атрыманы ім за выгнанне французцаў з Расіі. Значыць, партрэт быў напісаны не раней, чым руская армія перайшла мяжу, выганяючы французцаў. Пасля гэтых падзеяў сустрэча Ю. Аляшкевіча з палкаводцам не магла адбыцца.

Звяртае на сябе ўвагу і тое, што партрэт мае падкрэслена афіцыйны характар, і што побач з выяваю фельдмаршала на п’едэстале стаіць бюст Аляксандра I. Ведаючы пра нацягнутыя адносіны паміж М. Кутузавым і царом, складана дапусціць, што падобны партрэт мог быць напісаны па замове ці са згоды палкаводца. Хутчэй за ўсё, ён быў створаны пасля смерці М. Кутузава. Гэтае меркаванне заснаванае на тым, што Міхаіл Іларыёнавіч паказаны седзячы каля стала, на якім ляжыць карта Еўропы з нанесенымі на ёй назвамі гарадоў і месцаў жорсткіх баёў паміж рускімі і французскімі войскамі. Указальны палец правай рукі фельдмаршала як бы адзначае пункт на поўнач ад Вены. Вергадна, што мастак меў на ўвазе Бунцлаў, дзе памёр славыты палкаводзец. Магчыма, гэты намёк і з’яўляецца своеасаблівай даціроўкай стварэння партрэта.

Звярнуўшыся да вобраза рускага палкаводца, Ю. Аляшкевіч пайшоў па шляху стварэння афіцыйнага партрэта, які атрымаў бы патрэбнае грамадскае гучанне. На ім М. Кутузаў сядзіць у багатым крэсле, у гарнастаевай мантыі пры ўсім рэгаліях, а на твары – пячатка велічнага спакою, стрыманасці, жыццёвага вопыту і розуму.

Цікава, што наш суайчыннік-мастак меў звычайку падпісваць свае творы лацінкаю, але для М. Кутузава ён зрабіў выключэнне, падпісаўшы яго партрэт па-руску поўным імем і прозвішчам: «Иосиф Олешкевич».

Вячаслаў АФАНАСЬЕЎ

Беды ад веснавой вады

Прышла вясна, разам з ёю і пацяпленне і, як следства, – пагроза паводкі. Як паказвае практыка, ад паводкі не застрахаваны ніхто, а ад талай вады больш за ўсё пакутуюць прыватныя падворкі, размешчаныя на адхонах пагоркаў і ў нізінах. Вада затапляе сутарэнні і склепы, ствараючы непрыемнасці для гаспадароў.

Ва ўсіх надзвычайных сітуацыях людзі ў першую чаргу звяртаюцца па дапамогу да супрацоўнікаў МНС. Але поспех залежыць не толькі ад аперацыйных дзеянняў выратавальнікаў, але і ад саміх жыхароў так званых «плаваючых» вуліцаў. Сёння гэтыя службы рыхтуюцца да любога варыянтна развіцця падзеяў, маюць комплекс мерапрыемстваў па мінімізацыі магчымых наступстваў паводкі. Жыхарам, якія знаходзяцца ў зонах рызыкі, варта самастойна праводзіць падрыхтоўку супраць вясенняга падтаплення.

Адной з распаўсюджаных прычынаў затаплення з’яўляецца немагчымасць сходу вады па водаадводных каналах. Утрыманне ў працоўным стане гэтых каналаў у межах прыватных падворкаў – справа гаспадароў. Назірайце, адкуль можа прыйсці вада і, пры неабходнасці, пачысціце каналы ад снегу і наледзі для найхутчэйшага сходу вады з падворкаў і ў межах вуліцаў, дастаньце з падвалаў маёмасць. Загадзя паклапаціцеся пра магчымыя месцы эвакуацыі і страхаванне маёмасці.

Не заставайцеся абыякавымі да пажылых людзей, якім патрэбная дапамога: дапамажыце своечасова вынесці з сутарэнняў агародніну і кансервы, адключыце электрычнасць.

Калі вы заўважылі падтапленне, тэрмінова паведамце пра гэта ў камісію па НС гарадскіх (раённых) выканаўчых камітэтаў ці ў камунальную службу. Памятайце, што ваша пільнасць у падобных сітуацыях дапаможа пазбегнуць непрыемных наступстваў і ўраце маёмасць.

Вольга ЦЫНКЕВІЧ,
інспектар ЦРАНС г. Мінска

Я ведаў ад Міхаіла Маркавіча Дрывоцэня, роднага брата маёй бабулі, што ў мяне ёсць знакамiты родзіч – прафесар Барыс Дрывоцінаў. Міхаіл Маркавіч і Барыс Уладзіміравіч былі не проста сваякамі, але і добрымі сябрамі. Упершыню ж сустрэўся са знакамiтым сваяком на пахаванні М. Дрывоцэня ў 1995 г. Яшчэ ў маім радаводзе ёсць доктар тэхнічных навук Вячаслаў Анатольевіч Таміла.

Атрымаўшы візітоўку прафесара, вельмі здзіўся. На ёй напісана «профессор кафедры нервных и неврохирургических болезней БГМУ, доктор медицинских наук, профессор, лауреат Государственной премии Республики Беларусь, заслуженный врач Республики Беларусь, почётный доктор БГУ ФК, почётный академик АМН РБ Дривотинов Борис Владимирович». Не Дрывоцень, як дзявочае прозвішча маёй бабулі Маркаўны! Як высветлілася, яно было трансфармаванае яшчэ ў 1920-я гг.

Сёлета 14 сакавіка нашаму знакамiтаму земляку Барысу Дрывоцінаву споўніўся 91 год! Таму я хачу распавесці пра гэтага чалавека чытачам «Краязнаўчай газеты».

Фрагменты радаводу

Дзед Барыса Уладзіміравіча Іван Сцяпанавіч Дрывоцень (1870 – 1955) нарадзіўся ў Прудзішчах, непадалёк Мінска. Удзельнічаў у руска-японскай вайне, быў паранены і хадзіў з кавенькай. Бабуля Варвара Піліпаўна Навойчык была родам з Даўгінава. А бацька Уладзімір Іванавіч Дрывоцень нарадзіўся ў 1897 г. у Мінску, дзе і прайшлі ягоныя маленства і

юнацтва. У яго былі браты Віктар і Генадзь і сястра Ніна.

У 1918 г. з Мінска Уладзімір Дрывоцень быў прызваны ў Чырвоную Армію. Віхуры грамадзянскай вайны закінулі яго ў Саратаў, дзе ў 1921 г. чырвоны камадзір пабраўся шлюбам са студэнткай Саратаўскага медыцынскага інстытута Ганнай Ігнатаўнай Чабатаровай. У 1922 г. у іх з’явіўся сын Барыс, якому было наканавана стаць знакамiтым вучоным-медыкам. Пасля грамадзянскай вайны, калі ў

Саратаве бацька Барыса дэмабілізаваўся, пісары да яго прозвішча дадалі «ов». Так ён стаў «Дривотинов».

Калі Барысу было 5 гадоў, сям’я вярнулася на радзіму бацькі. У сталіцы Беларусі, маючы за спінай вышэйшыя партыйныя курсы і інстытут народнай гаспадаркі, бацька займаў пасаду начальніка бюджэтнага ўпраўлення і члена калегіі наркамата фінансаў БССР.

Дачка прафесара Іна нарадзілася ў 1948 г., закончыла Беларускае дзяржаўнае кансерваторыю імя Луначарскага (з 1992 г. – акадэмія музыкі). Цяпер Іна Барысаўна працуе загадчыкам аддзялення ў музычнай школе мастацтваў імя Яўгена Глебава. Яна цікавіцца гісторыяй свайго роду. ДРЫВОЦЕНЬ, паводле яе меркавання, складаецца з двух словаў: дрэва і цень. Азначае цень ад дрэва, якое

Біяграфічным інстытутам ЗША і Кембрыджскім універсітэтам прафесар Барыс Уладзіміравіч Дрывоцінаў у 1997 г. названы Чалавекам года і ўнесены ў амерыканскія і англійскія бібліяграфічныя даведнікі выдатных дзеячаў XX ст.

ў гарачы дзень дае прытулак вандроўным, рагуе ад спякотных промняў сонца.

Унучка прафесара, актрыса Вольга Дрывоцінава, нарадзілася ў 1984 г., закончыла Мінскі дзяржаўны інстытут замежных моваў і Беларускае акадэмію мастацтваў (рэжысёрскі і актёрскі факультэты). Здымаецца ў кароткаметражных фільмах і кліпах.

Аб чым марыць Ягорка, чырвонашчокі двухгадовы праўнук прафесара, ён пакуль што не прызнаўся.

Акрываўлены шынялі

У кабiнеце прафесара я з цікаўнасцю разглядаў фотаздымкі – ад часоў яго вучобы

ў СШ № 18 Мінска і аэраклубе, затым – у Тамбоўскім вучылішчы грамадзянскай авіяцыі ў 1940 г., ваенныя фотаздымкі, пасляваенныя студэнцкія.

У 1940 г. прыйшоў загад з Масквы перапрафіляваць іх вучылішча ў ваеннае. Прыгожую форму, у якой курсанты фарсілі па Тамбове, «нібы генералы», прыйшлося замяніць на вайсковае абмундзіраванне. Курсанты былі ў жаху, калі даведліся, што яно прыбыло з фінскай вайны. Некаторым перапалі нават акрываўленыя шынялі.

Праз месяц пасля пачатку вайны з Германіяй у Тамбове прызначыўся 55-ы полк хуткасных бамбардзіроўшчыкаў «СБ». Авіяцыйная часць была перабазаваная з далёкаўсходняга горада Спаска, дзе ўдзельнічала ў баях супраць японцаў на Халхін-Голе і возеры Хасан. Сюды разам з іншымі курсантамі лётнай школы быў накіраваны і Дрывоцінаў.

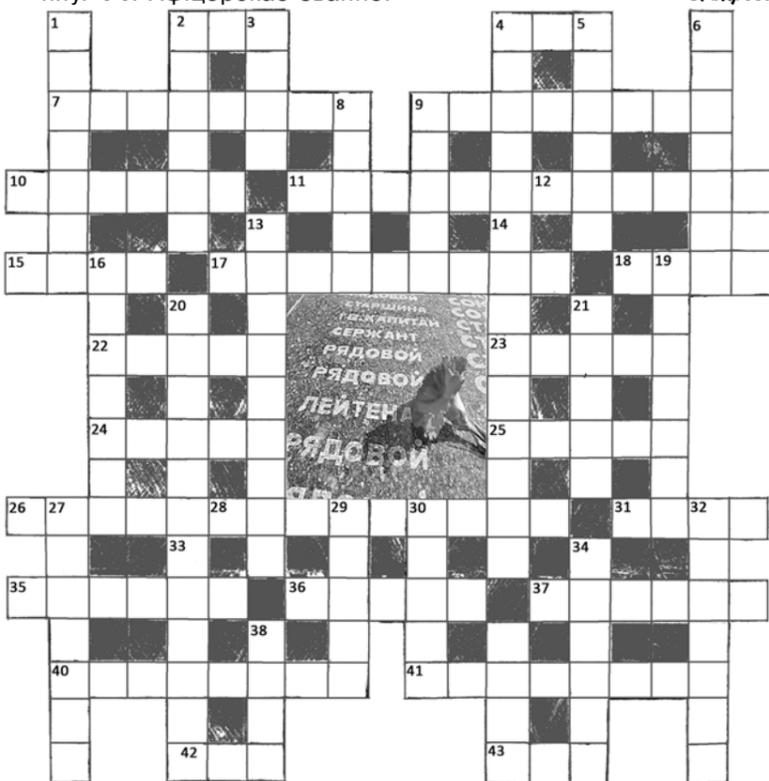
«Дзе свабодны...»

Уздоўж

2. Рака, да якой падбіраліся абаронцы Брэсцкай крэпасці, каб набраць вады. 4. Працяжны аддалены шум, грукат кананды, матораў. 7. Вартавы пост, які выстаўляецца паперадзе войскаў, калі яны знаходзяцца недалёка ад праціўніка. 9. Мастак, аўтар карціны «Абаронцы Брэсцкай крэпасці». 10. Начынены круглымі кулямі артылерыйскі снарад для паражэння праціўніка на блізкай адлегласці. 11. Падзея, якая прыносіць душэўныя пакуты, няшчасце (перан.). 12. Радавы ваеннаслужачы сухапутнага войска. 15. Баявы парадак конніцы для адначасовай атакі з флангаў і з тылу. 17. Лагер непадалёк Мінска, у якім за 3 гады фашысты знішчылі 206 тысяч чаалавек. 18. Камандзір партызанскага атрада ў паэме П. Броўкі «Голас сэрца». 22. Рэшткі разбуранага збудавання. 23. Прарыў фронту і глыбокае прынікненне ў размяшчэнне войскаў праціўніка. 24. Імклівы напад войскаў праціўніка. 25. Сігнал трывогі ў выпадку якога-небудзь бедства, які падаецца ўдарамі ў зван. 26. У гонар подзвігу Трыфана Лук'яновіча на берлінскай вуліцы, дзе загінуў наш салдат, стаіць памятник 28. Аснова помніка, калоны, статуі; п'едэстал. 31. «Там жыццё рай, дзе свабодны...» (прык.). 35. Прозвішча артыста, які стварыў вобраз галоўнага героя ў кінастужцы «Балада аб салдаце». 36. Адкрытая ўзброеная барацьба паміж дзяржавамі. 37. Член карнага атрада, экспедыцыі. 40. Моцная бесперапынная стрэльба з многіх гарматаў. 41. Ваенна-марская крэпасць і порт, пры падтрымцы якой абаранялі Ленінград. 42. Жорсткі мучыцель, прыгнатыльнік (перан.). 43. Вялікі звязаны пакунак чаго-небудзь.

Упоперак

1. Невялікі разрыўны снарад, які кідаецца рукой. 2. Жалезабетоннае падземнае сховішча, умацаванне. 3. Пячора, натуральная або штучная. 4. Распазнавальны знак дзяржавы. 5. Каляровая паласа, што нашываецца па баках форменных штаноў. 6. Невялікая пасудзіна, звычайна плоская, у якую салдаты набіраюць у дарогу ваду. 8. Беларуская паэтэса; у час Вялікай Айчыннай вайны ўваходзіла ў лідскую спецгрупу партызанскай брыгады імя С.М. Кірава. 9. Сукупнасць узброеных (сухапутных, марскіх, паветраных) сілаў дзяржавы. 13. Ваеннаслужачы пры камандзіру або пры штабе для выканання розных даручэнняў. 14. Афіцэрскае званне.

16. Сталіца еўрапейскай краіны, вызваленая войскамі 1-га Беларускага фронту 17 студзеня 1945 г. 19. Радавы медыцынскай службы, які аказвае параненым першую дапамогу. 20. Плавот самалёта, карабля з нахілам на бок. 21. Апарат для перадачы распараджэнняў у машыннае аддзяленне судна. 27. Прозвішча юнага абаронцы Брэсцкай крэпасці, выхаванца 333-га пяхотнага палка. 29. Вогненны след, які пакідае за сабою куля або снарад. 30. Беларускі горад, вызвалены ад фашыстаў 3 ліпеня 1944 г. 32. Той, хто займаецца палётамі, авіяцыяй; лётчык. 33. Горад, у якім пасля вайны жыла Герой Савецкага Саюза Зінаіда Тусналобава-Марчанка. 34. Тое, што і кісет. 38. Міжнародны дагавор. 39. Уздольнік баёў, воін.

Складла Тамара ЦЫМБАЛ, г. Бяроза

Сёмкава (Сёмкава Саламярэцкіх) – маёнтак пры старым мінска-віленскім тракце. Вядомы з XVI ст. як уладанне князёў Саламярэцкіх. Паводле некаторых звестак мог быць заснаваны ў XV ст. Сенькам Гадыголдавічам, які пабудоваў касцёл у Радашковічах, яму ж належала і мястэчка Мір на Навагрудчыне (яшчэ да пабудовы вядомага замка).

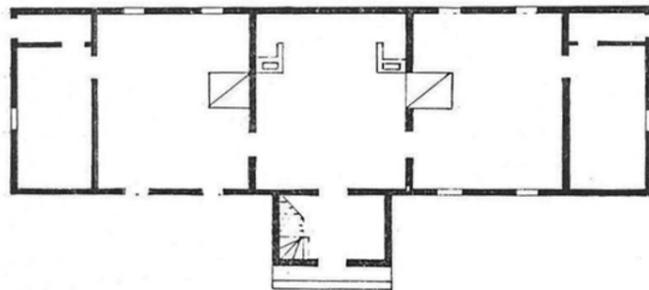
Шляхецкі род Саламярэцкіх атрымаў назву ад мясцовасці Саламярэч, што знаходзіцца на поўнач ад Мінска. Прадстаўнікі роду былі вядомыя не толькі на беларускіх землях, але і ў суседніх краях, цэнтр жа іх размяшчаўся паблізу Сёмкава. Саламярэцкія сталіся заснавальнікамі многіх праваслаўных храмаў і манастыроў на абшарах Вялікага Княства Літоўскага. Вядома, што ідэя заснаваць адзін з самых значных манастыроў – у Баркулабаве на Магілёўшчыне (Быхаўскі раён) – належыць менавіта Саламярэцкім. Пасля 1640 г. уладанні Сёмкава-Саламярэцкіх адыходзяць да выхадца з Мсціслаўшчыны, падкаморыя мсціслаўскага, затым кашталяна наваградскага Багдана Статкевіча (Сцеткевіча). З гэтай асобаю звязаны цікавыя падзеі ў гісторыі. Сёмкава ён атрымлівае як пасаг ад шлюбу з Аленай Саламярэцкай. Багданам Статкевічам была пабудаваная адна з першых драўляных сядзібаў у Сёмкаве ў стылі рэнесансу. Паводле інвентару 1646 г. яна складалася з жылых, гаспадарчых пабудоваў і гумнішча. Каля гумнішча стаяў асобны драўляны дом аканома. Памеры гаспадарскай сядзібы сведчылі пра дастатак уладароў. Завяршаўся сядзібны дом невялікай «вежачкай», якая была тыповай для тагачаснай эпохі і магла адыгрываць абарончую функцыю.

Герб рода Саламярэцкіх

Гаспадарчы двор уключаў кароўнік, тры свірны (адзін з іх двухпавярховы), кухню, пограб, пярканю, валоўню, бровар, што быў звязаны з лазняй.

У гэты час, асабліва цяжкі з прычыны ўніі і змагання паміж рознымі канфесіямі, Б. Статкевіч і кн. Алена атрымліваюць права на будаўніцтва Куцеінскага манастыра, ці, як тады вызначалі, Лаўры (непадалёк Оршы). Прычым з гэтай мэтай яны аддалі ўласную зямлю, ахвяравалі грошы, а таксама прыпісалі манастыру свае вёскі Паддубцы, Свісцёлкі, Нарэйкава, Слабаду Белькаўшчыну і інш. У гісторыі Куцеінскага манастыра атрымаў значную славу, асабліва сваёю друкарняй, разьбярамі, майстрамі залатой справы і інш. Падпарадкоўваўся манастыр непасрэдна мітрапаліту Кіеўскаму і патрыярху Канстанцінопальскаму.

Сёмкаўская сядзіба, 1646 г.; галоўны фасад і план сядзібнага дома XVII ст. (Паводле А. Кулагіна і Ю. Якімовіча)

(Працяг на стар. 8)

Дрэваў

На Дняпроўскім рубяжы, імкнучыся сарваць наступленне гітлераўцаў, савецкае камандаванне кідала ў бой усе магчымыя рэзервы. 28 ліпеня 1941 г. сюды прыбыў 5-ы полк. Наносячы бомбава-гарматныя ўдары, без прыкрыцця знішчальнікаў, нашыя неслі велізарныя страты. Да сярэдзіны верасня ад усёй часці застаўся толькі адзін самалёт, на якім у Растоў былі перапраўленыя дакументы і сцяг палка. Б. Дрывоцінаву цудам удалося вырвацца з ак-

ружэння разам са штабам 55-га палка.

Пад агнём фокевульфа

Нездарма стралкоў-радыстаў на бамбардзіроўшчыках у час вайны называлі смяротнікамі, бо яны гінулі ў першую чаргу. Б. Дрывоцінаў успамінаў, як падавалася, што трасіруючыя снарады і кулі фокевульфа ці месершміта накіраваны проста на цябе. Насутрач імчыць смерць, і няма дзе ад яе схавацца: ні бронешчытка, як у лётчыка, ні кусціка ці бугарка зямлі, як у пехацінца... Здаецца, тысячы гэтых смяротных джалаў васьмью увап'юцца ў цябе. А так хочацца жыць... Ты страляеш, страляеш у гэтую чорную

смерць. У апошні момант смяротныя змеі нейкім неверагодным чынам абгінаюць цябе з тваім самалётам і знікаюць недзе ўдалечыні. Дзякуй Богу – жывы!

Байцы не выжылі б у тых умовах, калі б цураліся гумару. Дрывоцінаў, усміхаючыся, успамінаў розныя выпадкі. Камандуючым 17-й паветранай арміі быў генерал-лейтэнант Уладзімір Судзец, ас, нядаўні лётчык-выпрабавальнік. Яго вельмі паважалі і баяліся.

Неяк пасля вайны Дрывоцінаў, які стаў галоўным урачом 2-а клінічнага аб'яднання Мінска, членам гаркама партыі, і У. Судзец сустрэліся на адной з партыйных канферэнцыяў. Першы прыгадаў, як служыў у арміі генерала, як яны выляталі на баявыя заданні. Судзец, які быў ужо маршалам авіяцыі, вельмі ўзрадаваўся сустрэчы і расчуліўся. На радасцях галоўнакамандуючы войскамі супрацьпаветранай абароны Савецкага Саюза, намеснік міністра абароны СССР Судзец перадаў клінічнаму аб'яднанню, якім кіраваў Дрывоцінаў, дзве «Волгі» і нават свой «ЗІМ». У тэя часы гэта быў шыкоўны падарунак.

Уладзімір ШУЛЯКОўСкі (Заканчэнне будзе)

Самы высокі сядзіць Б. Дрывоцінаў

(Працяг. Пачатак на стар. 7)

Багдан Статкевіч і Алена з Саламярэцкіх сталі заснавальнікамі і Буйніцкага манастыра, Аршанскага Успенскага жаночага манастыра, Баркалабаўскага, Тупічэўскага на Мсціслаўшчыне і інш.

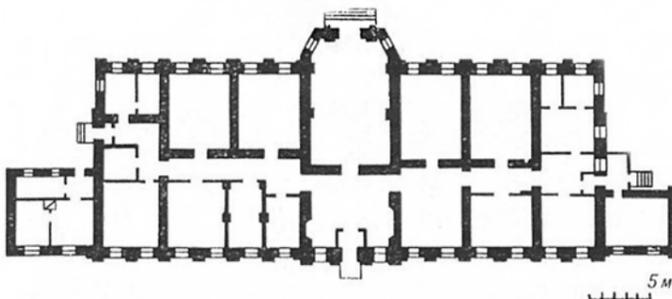
Пасля Статкевічаў Сёмкава адыходзіць да розных гаспадароў: Салагубы, Булгакавы, Глябовічы і нарэшце – Сапегі, якія да сярэдзіны XVIII ст. далучаюць да сябе і іншыя дробныя навакольныя маёнткі.

Аднак самым вядомым уладаром у Сёмкаве стаўся магнат А. Хмара (1720–1805) герба «Крыўда». Гэты чалавек прайшоў шлях ад лоўчага мінскага да ваяводы Мінскага ваяводства. Мясцічка Сёмкава перайшла яму ў 1755 г. як «вечны дарунак» за службу ў літоўскага падканцлера Міхаіла Сапегі падскарбіем. На той час новаму ўладару Сёмкава ішоў толькі 35-ы год. Неўзабаве (1757) А. Хмара выкупляе маёнтка Зацень у Міхаіла і Аляксандры Сапегі і тым самым становіцца ўладаром значных зямельных тэрыторыяў (каля 200 000 га). Менавіта блізкасць да роду Сапегі дазволіла здзейсніць нязначнаму шляхціцу кар’еру. Нельга абмінуць і адміністрацыйныя здольнасці самога А. Хмары: паступова ён набірае ўсё большую вядомасць і становіцца адным з самых значных чыноўнікаў Міншчыны. Ужо ў якасці сеймавага пасла А. Хмара быў уганараваны вышэйшымі ўзнагародамі Рэчы Паспалітай – ордэнам Белага Арла і св. Станіслава. З 1783 г. уваходзіў у склад Пастаяннай Рэчы Паспалітай, А. Хмара праводзіў згодніцкую палітыку, якая не садзейнічала ўмацаванню дзяржавы. Так, у 1792 г. ён падпісвае ад імя абыякавага Мінскага ваяводства акт Таргавіцкай канфедэрацыі, якая, па сутнасці, прывяла да другога падзелу Рэчы Паспалітай, і ў выніку Міншчына адышла да Расійскай Імперыі. У складзе адпаведнай дэлегацыі А. Хмара прысягае новай дзяржаве і ўжо з рук імператрыцы Кацярыны II атрымлівае ордэн Аляксандра Неўскага і дарагую табакерку.

Жанаты А. Хмара быў з Марыянай, дачкою Якуба з роду Война-Аранскіх. У Сёмкаве яшчэ за часамі свайго ваяводства ён узводзіць каменны палац і многія іншыя пабудовы. Ён імкнуўся развіваць свае ўладанні, павышаць іх эканамічны патэнцыял, таму не толькі загадваў узводзіць вадзяныя млыны, цагельні, вінакурні. Вядома, што А. Хмара на сваіх суднах сплаўляў зерне па Нёмане ў Прусію. У напісанай ім «Інструкцыі для аканомна» ён указваў «з падданымі больш цяжкіх, больш дагляду, больш працы [...], а менш суровасці ўжываць».

Герб «Крыўда» роду Хмара

Рэканструкцыя сядзібы, зробленая Т. Вайтэнка і М. Бярэзінай (гімназія № 75 г. Мінска); план сядзібнага дома

(Працяг будзе)

Май

13 – Кішчанка Аляксандр Міхайлавіч (1933–1997), жывапісец, мастак па габелене і манументальна-дэкаратыўным роспісе, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1980, 1996), народны мастак Беларусі (1991) – 80 гадоў з дня нараджэння.

14 – Ватацы Ніна Барысаўна (1908–1997), бібліяграф, літаратуразнаўца, заслужаны дзеяч культуры Беларусі – 105 гадоў з дня нараджэння.

16 – Луцэвіч Анатоль Васільевіч (1938, Уздзенскі р-н – 2002), акцёр, заслужаны артыст Беларусі – 75 гадоў з дня нараджэння.

18 – Казінец Міхаіл Антонавіч (1938, Вілейскі р-н), дырыжор, педагог, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі (1978), лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1984) – 75 гадоў з дня нараджэння.

20 – Сталёраў Іван Міхайлавіч (1923, Віцебск), мастак-акварэліст, графік, педагог, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі (1993) – 90 гадоў з дня нараджэння.

21 – Даўгяла Міхаіл Хрысанфавіч (1908, Веліжскі пав. – 1978), беларускі жывапісец – 105 гадоў з дня нараджэння.

23 – Румель Кароль (1888, Гродна – 1967), беларускі і польскі спартсмен, першы з урадженцаў Беларусі ўдзельнік Алімпійскіх гульняў (1912), бронзавы прызёр IX Алімпійскіх гульняў (1928), трохкратны пераможца турніраў Кубка нацыяў, двухкратны чэмпіён Польшчы, трэнер – 125 гадоў з дня нараджэння.

24 – Панчанка Іван Трафімавіч (1928), пісьменнік – 85 гадоў з дня нараджэння.

24 – Шошчыц Мікалай Іосіфавіч (1918–1996), беларускі дзеяч самадзейнага мастацтва, педагог – 95 гадоў з дня нараджэння.

25 – Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь (Мінск; 1933) – 80 гадоў з часу адкрыцця.

25 – Карызна Уладзімір Іванавіч (1938, Мінскі р-н), паэт, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1996) – 75 гадоў з дня нараджэння.

25 – Мікола (Мікалай Мікалаевіч) **Федзюковіч** (1943, Драгічынскі р-н – 1997), паэт, перакладчык – 70 гадоў з дня нараджэння.

27 – «Беларускі летпіс» (Вільня, 1933), культурна-грамадскі і літаратурны часопіс – 80 гадоў з выхаду першага нумара (выдаваўся да 1939 г.).

29 – Мікола (Мікалай Раманавіч) **Гайдук** (1933, Беластоцкае ваяв. – 1998), беларускі пісьменнік, фалькларыст, краязнаўца, журналіст, педагог, заслужаны дзеяч культуры Польшчы – 80 гадоў з дня нараджэння.

Жарт тыдня ад Каласка і Калінкі

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

«Мінскі ЛІСТОК» – неафіцыйная, першая на тэрыторыі Беларусі прыватная грамадска-палітычная і літаратурная газета ліберальна-асветніцкага кірунку. Выходзіла на рускай мове ў Мінску 2–3 разы на тыдзень з красавіка 1886 да кастрычніка 1902 г. Значную частку этнаграфічных публікацыяў складалі аналітычныя артыкулы, прысвечаныя праблемам вывучэння карэннага насельніцтва: «Сваёўство і дружна жаніха ў беларускім вяселлі», «Сонейка і месяц у беларускай вясельнай паэзіі» М. Доўнар-Запольскага; «Педагагічныя погляды беларускага народа», «Нарыс становішча жанчыны ў сялянскім асяроддзі беларускага краю», «Перажыткі ў светапоглядзе беларусаў» А. Багдановіча; «Пра крыніцы мясцовага звычаёвага права» Д. Мейчыка; палемічны артыкул невядомага аўтара «Беларуская гаворка або беларуская мова?» (крытанім Б-скі К.). Гістарыяграфічным пытанням прысвечаны артыкулы М. Янчука «Бібліяграфічная нататка», «Нататка пра кн. “Матэрыялы для вывучэння побыту і мовы рускага насельніцтва Паўночна-Заходняга краю”. Т. 1. Ч. 2», «Бібліяграфічная нататка», «Адам Карлавіч Кіркор (некралог з “Газеты Гатцука)» ды іншыя публікацыі.

МІР – гарадскі пасёлак у Карэліцкім раёне, на р. Міранка. За 26 км ад Карэлічаў, 17 км ад чыгуначнай станцыі Гарадзея на лініі Мінск – Баранавічы, на аўтадарозе Мінск–Навагрудак.

У пісьмовых крыніцах упершыню згадваецца ў 1395 г., калі крыжакі захапілі і разрабавалі паселішча. Уваходзіў у Наваградскае ваяводства Вялікага Княства Літоўскага. Належаў магнатам Ільнічам, Радзівілам, з 1589 г. у Нясвіжскай ардынацыі. З XV ст. вядомы вырабамі мірскай кафлі і мірскай ке-

рамкі. У 1579 г. атрымаў няпоўнае магдэбургскае права. У XVI ст. пабудаваны Мірскі замак, на рыначнай плошчы гандлёвы рады, Траецкая царква, у 1599–1605 гг. – Мікалаеўскі касцёл. У XVII–XVIII стст. – буйны гандлёвы цэнтр. У 2-й палове XVII ст. 478 двароў. Асноўная тэрыторыя горада была абнесена абарончым валам з вежамі-брамамі, што ахоўвалі прыезды на важнейшыя дарогі (Менскую, Слоніmsкую, Віленскую). У XVII ст. на паўднёвым захадзе ад замка закладзены парк, дзе ў пачатку XX ст. пабудаваная капліца. У руска-польскую вайну 1654–1667 гг. у верасні 1655 г. узяты рускімі войскамі, часткова спалены. У Паўночную вайну 1700–1721 гг. у 1706 г. захоплены шведскімі войскамі. У 2-й палове XVII ст. у Міры 3 мануфактуры; у канцы XVII – сярэдзіне XVIII ст. на ткацкай мануфактуры выраблялі мірскія шпалеры. У канцы XVIII ст. 418 дамоў. Буйны цэнтр яўрэйскай і цыганскай культуры (адзін час тут жыў цыганскі барон). З 1795 г. у складзе Расійскай Імперыі, мястэчка, цэнтр воласці Наваградскага павета. З 1828 г. у валоданні князеў Вітгенштэйнаў.

(Заканчэнне артыкула ў наступным нумары)

Мір. Рынак і Мікалаеўскі касцёл (фота да 1920 г.)